

Kulturdepartementet**Ändring av målet för mediepolitiken som avser att motverka skadliga inslag i massmedierna**

Denna promemoria innehåller förslag till ändring av det mål för mediepolitiken som avser att motverka skadliga inslag i massmedierna. Förslaget bygger delvis på slutrapporten Resultatindikatorer för medieområdet (dnr Ku2012/1658/MFI) från Myndigheten för radio och tv.

Bakgrund

Målen för mediepolitiken är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadliga inslag i massmedierna (prop. 2008/09:1 utg.omr. 17, bet. 2008/09:KrU1, rskr. 2008/09:92). De nuvarande målen beslutades 2008, men samma mål gällde även tidigare för politikområdet Mediepolitik (prop. 2000/2001:1 utg. omr. 17, bet. 2000/2001:KrU1, rskr. 2000/01:59). Utformningen av målen har inte föregåtts av någon utredning. Några närmare definitioner av målen togs inte heller fram i anslutning till riksdagens beslut.

I budgetpropositionen för 2001 (prop. 2000/2001:1 utg. omr. 17 s. 98) underströk regeringen att massmedierna spelar en fundamental roll i det moderna samhället och att de medverkar till den gemensamma kunskap som är en förutsättning för att vi ska kunna leva och verka tillsammans i ett demokratiskt samhälle. Regeringen konstaterade att dagspressen, radion och televisionen når praktiskt taget alla människor i Sverige och att dessa medier sedan länge är de viktigaste för nyhetsförmedling och debatt. Samtidigt framhölls i propositionen att medieområdet bl.a. kännetecknas av en snabb teknisk förändring och av globalisering. Ny teknik, ansåg regeringen, skapar förutsättningar för nya medier, samtidigt som ändrade maktförhållanden påverkar grundvalarna för mediernas frihet och självständighet.

I budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/2014:1 utg. omr. 17 s. 149 f.) pekar regeringen på att den snabba tekniska utvecklingen har påverkat såväl människors medieanvändning som förutsättningarna på mediemarknaden. Utvecklingen av den digitala tekniken har inneburit att

medier blivit ett självklart verktyg för information och kommunikation. I Mediebarometer 2012 från Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning påvisas förändrade kommunikations-mönster i alla grupper. När det gäller internetanvändning noteras en ökning i alla åldersgrupper. Högst andel internetanvändare finns i ungdomsgruppen 15–24 år där 91 procent använder internet en genomsnittlig dag. Det område som de mediepolitiska målen omfattar har därmed genomgått och genomgår fortfarande en stor förändring.

Skydd av barn mot skadlig mediepåverkan

I betänkandet Avskaffande av filmcensuren för vuxna – men förstärkt skydd för barn och unga mot skadlig mediepåverkan (SOU 2009:51 s. 197 f.) påpekades att utöver risk för att stöta på olagligt innehåll, som barnpornografi och extrema våldsskildringar i samband med medieanvändning, löper barn risk att utsättas för bl.a. bedrägerier, förtal, hot, sexuella trakasserier eller sexuella närmanden, särskilt vid internetanvändning. Även innehåll som inte är olagligt och beteenden som inte är tillräckligt allvarliga för att vara straffbara kan innebära en skadlig påverkan på barn och unga. Utredningen konstaterade även att det inte är möjligt eller ens önskvärt att skydda barn och unga enbart genom att på olika sätt filtrera det utbud av medieinnehåll som finns. I stället ansåg utredaren att den största insatsen bör läggas på att ge barn och unga nödvändiga verktyg för att hantera sin mediasituation.

I propositionen Filmcensuren för vuxna avskaffas – skyddet för barn och unga mot skadlig mediepåverkan stärks (prop. 2009/10:228 s. 63) konstaterade regeringen att det i samhället finns en relativ samsyn kring behovet av att skydda barn och unga mot visst medieinnehåll. Skyddet av barn och unga mot skadlig mediepåverkan är viktigt, inte minst mot bakgrund av att medier blir en allt större del av barns och ungas vardag.

Utgångspunkten för regeringens arbete med att skydda barn och unga mot skadlig mediepåverkan är barnkonventionen. Den föreskriver att barn har en generell rätt till yttrande- och informationsfrihet, men samtidigt att barn ska skyddas mot information och material som är till skada för deras välbefinnande. Statens insatser för att skydda barn och unga mot skadlig mediepåverkan fokuserar på barns och ungas mediekonsumtion och medievanor i stort, snarare än på tillsyn, granskning av innehåll eller begränsningar av tillgången till information. Genom att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare förbättras deras förmåga att hantera även sådan information som riskerar att vara till skada.

Arbetet med att skydda barn och unga mot skadlig mediepåverkan utförs i stor utsträckning av myndigheterna inom medieområdet. I Statens medieråds instruktion anges att myndigheten ska verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från

skadlig mediepåverkan. Detta sker bl.a. genom att sprida information och fastställa åldersgränser för film. Därtill prövar granskningsnämnden för radio och tv, ett särskilt beslutsorgan inom Myndigheten för radio och tv, om innehållet i radio- och tv-program följer reglerna för sändningarna i radio- och tv-lagen (2010:696), bl.a. vad gäller sändning av program med ingående våldsskildringar eller pornografiska bilder. Den kontroll som granskningsnämnden för radio och tv utövar kan också anses vara ett led i arbetet för att motverka skadlig mediepåverkan – på såväl på barn och unga som vuxna.

Rapport om resultatindikatorer på medieområdet

I Myndigheten för radio och tv:s regleringsbrev för 2012 angavs ett särskilt uppdrag för myndigheten att dels ta fram förslag till resultatindikatorer för att följa upp de riksdagsbundna målen inom medieområdet, dels bedöma de föreslagna indikatorernas konsekvenser för de berörda myndigheternas arbete.

Uppdraget redovisades till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) den 31 oktober 2012 genom slutrapporten Resultatindikatorer för medieområdet (dnr Ku2012/1658/MFI).

I syfte att få en vetenskaplig sammanställning och analys av de begrepp som ligger bakom de riksdagsbundna målen uppdrog Myndigheten för radio och tv åt professor Lars Nord vid Mittuniversitetet att analysera och diskutera definitionerna av mediemålen ur ett medievetenskapligt perspektiv. I Nords analyspromemoria, som återges i ovan nämnda rapport, konstateras att det femte riksdagsbundna målet, att motverka skadliga inslag i massmedierna, avviker från de fyra övriga på flera sätt. För det första genom att det femte målet har en negativ formulering riktad mot åtgärder för att förhindra att ett visst innehåll i medierna når en publik, medan de övriga målen talar om värden som ska främjas till gagn för mediernas demokratiska funktioner. Den avgörande skillnaden i sammanhanget är emellertid, enligt Nord, att medan de fyra övriga målen utgår från centrala och generella medie- och kommunikationsvetenskapliga begrepp, har det femte målet mer formen av specifik policydeklaration. Mot den bakgrunden anser han att det femte målet innebär stora svårigheter när det gäller definitioner av centrala begrepp och fruktbara avgränsningar. Det är varken givet vad som menas med att motverka, vad som definieras som skadligt, vad som ska anses utgöra inslag eller hur begreppet massmedier bör användas.

Myndigheten för radio och tv gör i rapporten bedömningen att såväl den egna myndighetens verksamhet som Statens medieråds verksamhet bidrar till att uppfylla målet att motverka skadliga inslag. I rapporten konstateras dock att instruktionen för Statens medieråd – om att skydda barn och unga från skadlig mediepåverkan – inte helt korresponderar med det mediepolitiska målet om att motverka skadliga inslag i

massmedierna. Diskrepansen bottnar i att målet att motverka skadliga inslag i massmedierna anger en ambition att påverka det faktiska medieinnehållet, medan instruktionen för Statens medieråd tar fasta på strävan att motverka ett visst resultat av detta innehåll. I rapporten påtalas även att begreppet massmedier varken används av Statens medieråd eller förekommer i Statens medieråds instruktion.

Myndigheten för radio och tv anser att det finns ett behov av att se över det mediepolitiska målet för att det bättre ska spegla de verksamheter som regeringen anser att såväl Statens medieråd som granskningsnämnden för radio och tv ska bedriva.

Sammanfattningsvis föreslår Myndigheten för radio och tv i rapporten att det mediepolitiska målet om att motverka skadliga inslag i massmedierna ändras till att gälla skadlig mediepåverkan.

Förändring av målet att motverka skadliga inslag i massmedierna

Förslag: Målet för området Medier om att motverka skadliga inslag i massmedierna ska ändras. Målet ska i stället vara att motverka skadlig mediepåverkan.

Skälen för förslaget: Målen för området Medier är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadliga inslag i massmedierna (prop. 2008/09:1 utg.omr. 17, bet. 2008/09:KrU1, rskr. 2008/09:92). Målen beslutas av riksdagen.

Myndigheten för radio och tv har i sin rapport om resultatindikatorer för medieområdet föreslagit att målet om att motverka skadliga inslag i massmedierna ändras till att gälla att motverka skadlig mediepåverkan. Motivet är att det bättre skulle spegla de verksamheter som Statens medieråd och granskningsnämnden för radio och tv har i uppdrag att bedriva.

Förslaget i denna promemoria är detsamma som myndighetens dvs. att målet bör ändras. Det nu gällande målet att motverka skadliga inslag i massmedierna kan uppfattas som en vilja att påverka ett faktiskt medieinnehåll. Genom att i stället formulera ett mål om att motverka skadlig mediepåverkan betonas att det handlar om att motverka effekterna av ett medialt innehåll, inte innehållet i sig.

Den ändrade lydelsen stämmer också i högre grad överens med Statens medieråds uppdrag att verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. Det står även i överens-stämmelse med granskningsnämndens uppdrag att granska om sända program följer reglerna som rör bl.a. ingående våldsskildringar och pornografiska bilder.

Målet att motverka skadliga inslag i massmedierna bör därför ändras på så sätt att det tar sikte på att motverka skadlig mediepåverkan.